

і винаходять дедалі хитромудріші способи перекласти фінансовий тягар на саме населення. «Важкою артилерією» став винахід терміна «освітні послуги» як заміника словосполучення «навчання і виховання». Сподівання винахідників ідеї «освітніх послуг» полягають у тому, що включення цих слів до всіх державних документів, різноманітних рішень і рекомендацій Міністерства освіти і науки України до «освітніх» матеріалів ЗМІ та україномовного Інтернету неминуче спотворить уявлення всього населення про освітню систему.

У безвихідній ситуації опиняться вихователі дитячих садків, учителі шкіл і викладачі ВНЗ. У нормальному, а не жорстко-ринковому, суспільстві визначальною є духовна і особистісна компонента впливу на тих, хто навчається. Серед генетично успадкованих програм соціальної поведінки людини є й така, що передбачає неусвідомлене і безкорисливе бажання людей старшого віку спілкуватися з дітьми і молоддю для впливу на них, виховання, формування системи ціннісних пріоритетів та соціально прийнятної поведінки. Крім того, цей процес спілкування є не механічним і кількісно детермінованим, а творчим, емоційним, майже вільним від більшості обмежень.

Отже, справжній навчально-виховний процес є високотворчим актом, насиченим емоціями і переживаннями, відзначеним поєднанням інтуїції та власного досвіду. Вчитель просто змушений бути актором, а чим краще йому це вдається, то вищі результати, то яскравіше взаємне (вчителя і учнів) задоволення.

Хоча останнім часом у педагогічній науковій і методичній літературі стали популярними словосполучення «моделі навчання», «педагогічні технології» та декілька подібних, проте сподівання їх винахідників і адептів на чудодійний результат у роботі шкіл чи інших закладів є марними.

Розроблення нової моделі правового виховання є актуальним завданням, оскільки, як вважають дослідники, правове виховання, в сучасному українському суспільстві є малокерованою і малоконтрольованою діяльністю, що втрачає головний структуроутворюючий елемент цілеспрямованості і доцільності. Результатом цього є розрив між теоретичною базою правового виховання і практичною формою її реалізації.

С. В. Куцепал

РОЛЬ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ У СТРУКТУРІ СУЧАСНОГО СОЦІУМУ

Сучасний світ потерпає від глобалізаційних та глокалізаційних процесів, мультикультуралізму, стрімкого розвитку та активного функціонування наднаціональних об'єднань. Усі ці чинники актуалізують необхідність узгоджен-

ня універсалістського змісту базових цінностей на тлі плюралістичного культурного контексту, підвищення рівня політико-правової дієздатності демократичної держави, модернізації громадянського суспільства, утвердження та додержання прав людини як на внутрішньодержавному, так і на глобальному рівні.

Значно підвищується роль правової культури, яка впливає на стан досконалості правових відносин, наслідком чого стає чітка та узгоджена діяльність відповідних юридичних установ.

Серед великої кількості дефініцій поняття «правова культура» виділяються ті, які вказують на її регулятивну функцію у процесі життєдіяльності соціуму. Так, під правовою культурою розуміється система правових цінностей, що відповідають рівню правового прогресу, досягнутого суспільством, і відображають у правовій формі стан свободи особи, інші найважливіші соціальні цінності (В. Копейчиков); правова культура – характеристика якісного стану правового життя суспільства, що характеризується досягнутим рівнем розвитку правової системи – станом та рівнем правової свідомості, юридичної науки, системи законодавства, правозастосовної практики, законності і правопорядку, правової освіти, а також ступенем гарантованості основних прав і свобод людини (М. Цвік); правова культура – своєрідне юридичне багатство, яке виражається в досягнутому рівні регулятивних властивостей права, нагромаджених правових цінностей, тих особливостей права, юридичної техніки, які належать до духовної культури, до правового прогресу (В. Лемак).

Також існує точка зору, згідно з якою правова культура тлумачиться як різновид загальної культури, а стан розвитку правової реальності оголошується залежним від рівня розвитку духовної культури суспільства (А. Лікас, В. Лазарев, І. Ільїн).

Сьогодні актуальним та цікавим видається розуміння правової культури у контексті політичного та економічного станів суспільства, залежності її від соціальних чинників, рівня розвитку особистісного «Я» (В. Бачинін, С. Максимов, М. Панов).

Українська дослідниця Г. Попадинець пропонує характеризувати правову культуру як якісний показник суспільного життя, як єдність правосвідомості і практичного освоєння права, що визначається як система поглядів, оцінювань, переконань, настанов відносно важливості і необхідності соціальної цінності юридичних прав і обов'язків, які формують позитивне ставлення до права, законності, правопорядку, забезпечують соціальну поведінку в правовій сфері, як систему правових цінностей соціальних груп та громадян суспільства, що відповідають рівню досягнутого суспільством правового прогресу і відображають у правовій формі стан свободи суспільства.

Сучасність вимагає постійного діалогу між різними культурами, а відповідно з правовими культурами, оскільки останні також дозволяють усвідомити та зберегти національну ідентичність в умовах створення універсальної загальнопланетарної цивілізації.

Цим пояснюється жвавий інтерес дослідників до проблем співвідношення національної та правової культур, акцентується на проблемах розвитку правової культури нації, що є наслідком сумісної взаємодії таких структур, як національна свідомість, імперативи правової поведінки, розмаїття політичної міфології, специфічні моделі політичної комунікації тощо.

В. О. Лозовой, доктор філософських наук, професор

ПРОВОА КУЛЬТУРА ГРОМАДЯН ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ ТА ГУМАНІТАРНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Одним із важливих шляхів розбудови демократичної, правової, соціальної держави і становлення громадянського суспільства є формування високої правової культури громадян у єдності розвиненої правосвідомості особистості та її правомірної поведінки, подолання правового нігілізму та підвищення громадянської відповідальності. Правове забезпечення розвитку гуманітарної сфери має виходити з інтересів людини, пріоритетності її прав і поваги до особистості. Законодавча гілка влади покликана спрямовувати свою діяльність на захист та реалізацію конституційних прав і свобод громадян, для чого доцільно було б розробити і прийняти комплекс законів щодо соціального захисту громадян (іншими словами, Соціальний кодекс України). Законодавець має створити таку частину національної системи права, яка б була безпосередньо спрямована на регулювання відносин у гуманітарній сфері і надавала б досконалу та розгалужену систему юридичних гарантій її реалізації.

Законодавець і оновлене законодавство, судова гілка влади, система правоохоронних органів мають закласти традиції законслухняності і поваги до закону, втілювати в юридичну практику високі зразки правової культури та ідею верховенства права, аби забезпечити у країні конституційний порядок, громадянський мир і злагоду. Це сприятиме створенню правового середовища для успішної правової соціалізації населення, особливо підростаючих поколінь та молоді.

Правове середовище покликано демонструвати високий рівень правової культури усіх суб'єктів. Серед основних елементів правової культури суспільства називають: рівень якісного стану юридичної охорони та захисту основних